

2011. OKTÓBER 26. SZERDA

JEREMIÁS PRÓFÉTA KÖNYVE 44

Jeremiás vitája bonfitársainal

^{44,1}Ez az az ige, amely Jeremiáshoz szólt mindazokról a júdaiakról, akik Egyiptomba költöztek, és Migdólban, Tahpanhészban, Nófban és Patrószt földjén laktak: ^{44,2}Ezt mondja a Seregek Ura, Izráel Istene: Láttatok, milyen sok veszedelmet hoztam Jeruzsálemre és Júda minden városára. Azok most mind romban állnak és lakatlanok. ^{44,3}Azért van ez, mert gonoszságukkal bosszantottak engem, amikor tömjénezní jártak, és más isteneket tiszteltek, akiket nem ismertek sem ők, sem ti, sem ősitek. ^{44,4}Pedig elküldtem hozzátok szolgálókat, a prófétákat, idejében küldtem, és megmondtam, hogy ne kövessetek el olyan utálatos dolgot, amit gyűlölök! ^{44,5}De nem hallgattak és nem figyeltek rájuk, nem tértek meg gonoszságukból, hanem más isteneknek tömjénezték. ^{44,6}Ezért áradt ki lángoló haragom, és lángolt Júda városaiban meg Jeruzsálem utcáin, úgyhogy rommá és pusztává lettek. Így van ez ma is. ^{44,7}Ezért most így szól az Úr, a Seregek Istene, Izráel Istene: Miért követtek el ilyen nagy gonoszságot a magatok kárára, amely miatt kiirtanak Júdában férfit és nőt, gyermeket és csecsemőt, és még maradékokat sem hagyják meg?! ^{44,8}Hiszen bosszantotok engem kezetek csinálmányaival, és más isteneknek tömjénezték Egyiptomban, ahová jöttetek, hogy itt lakjatok mint jövevények. Emiatt kiirtanak benneteket, átkozottak és gyalázatosak lesztek a föld valamennyi népe között. ^{44,9}Talán elfelejtettétek ősitek gonoszságát, Júda királyainak és feleségeiknek gonoszságát, a magatok és feleségeitek gonoszságát, amelyet Júdában és Jeruzsálem utcáin követtek el? ^{44,10}Nem alázkodtak meg a mai napig sem, nem féltek, és nem éltek törvényem és rendelkezéseim szerint, amelyeket nektek és ősiteknek adtam. ^{44,11}Ezért így szól a Seregek Ura, Izráel Istene: Én most ellenetek fordulok, veszedelmet hozok rátok, és kiirtom egész Júdát. ^{44,12}Elragadom Júda maradékát, akik elhatározták, hogy Egyiptomba mennek, és ott laknak mint jövevények. Megsemmisülnek mindnyájan Egyiptom országában. Fegyver által esnek el, éhség miatt vesznek el, a nép apraja-nagyja fegyver és éhség miatt hal meg: átok, rémület, szidalom és gyalázat éri utol őket. ^{44,13}Megbüntettem az Egyiptomba települőket, ahogyan Jeruzsálemet is megbüntettem fegyverrel, éhínséggel és dögvézzel! ^{44,14}Nem menekül és nem szabadul meg senki Júda maradékából, akik Egyiptomba mentek, és nem kerülhetnek mint jövevények. Nem térhetnek vissza Júdába, pedig sóvárognak arra, hogy újból ott lakjanak. De nem térhet vissza, csak néhány menekült! ^{44,15}Akkor mindazok a férfiak, akik tudták, hogy feleségeik más isteneknek szoktak tömjénezní, és mindazok az asszonyok, akik nagy tömegben ott álltak, meg az egész nép, amely Egyiptomban, Patrósztban lakott, így válaszoltak Jeremiásnak: ^{44,16}Nem engedelmeskedünk neked abban, amit az Úr nevében hirdettél nekünk, ^{44,17}hanem mindazt megteszünk, amit kimondtunk: tömjénezní az ég királynőjének, és italáldozatot mutatunk be neki, ahogyan tettük mi és atyáink, királyaink és vezetőink Júda városaiban és Jeruzsálem utcáin. Mert akkor jóllaktunk kenyérrrel, jó dolgunk volt, és nem kerülünk veszedelembe. ^{44,18}De amióta abbahagytuk a tömjéneezést az ég királynőjének, és nem mutatunk be neki italáldozatot, azóta mindenben szűkölködünk, fegyver és éhínség miatt pusztulunk. ^{44,19}És ha az ég királynőjének tömjénezní - mondták az asszonyok -, és italáldozatot mutatunk be neki, talán férjeink tudta nélkül készítünk áldozati süteményeket, amelyek őt ábrázolják, és úgy mutatunk be neki italáldozatot? ^{44,20}Amikor a férfiak, az asszonyok és az egész nép így válaszolt Jeremiásnak, ő ezt mondta az egész népnek: ^{44,21}Éppen ezt a tömjéneezést nem tudta elfelejteni az Úr: azt, hogy Júda városaiban és Jeruzsálem utcáin tömjéneztetek ti, ősitek, királyaitok, vezetőitek és az ország népe, és ezt vette szívére! ^{44,22}Nem tűrhette tovább az Úr gonosz tetteiteket és utálatos szokásaitokat, amelyeket követtek. Ezért lett országotok rommá és pusztasággá, gyalázattá és lakatlanná, amilyen az ma is! ^{44,23}Mivel tömjéneztetek, vétkeztek az Úr ellen, és nem hallgattatok az Úr szavára, nem éltetek az ő törvénye, rendelkezései és intelmei szerint, azért ért utol benneteket ez a veszedelem. Így van ez ma is! ^{44,24}Azután ezt mondta Jeremiás az egész népnek és az asszonyoknak: Halljátok meg az Úr igéjét ti júdaiak mindnyájan, akik Egyiptomban vagytok! ^{44,25}Így szól a Seregek Ura, Izráel Istene: Ti és feleségeitek megtettétek, amit kimondtatok: Teljesítjük fogadalmainkat, amelyeket megfogadtunk, hogy tömjénezní az ég királynőjének, és italáldozatot mutatunk be neki. Jól van, tartsátok meg fogadalmaitokat, és teljesítsétek fogadalmaitokat! ^{44,26}De halljátok meg az Úr igéjét ti júdaiak mindnyájan, akik Egyiptomban laktok: Megesküdtem az én nagy nevemre - mondotta az Úr -, hogy egyetlen júdai ember sem ejti ki többé a nevemet egész Egyiptomban így: Az én Uramra, az élő Úrra mondom! ^{44,27}Gondom lesz rájuk, de kárukra és nem javukra. Mert elpusztulnak, végük lesz fegyver és éhség miatt azoknak a júdaiaknak, akik Egyiptomban vannak. ^{44,28}De akik megmenekülnek a fegyvertől, vissza fognak ténni Egyiptomból Júdába, szám szerint kevesen. Majd megtudja Júda maradéka, mindazok, akik Egyiptomba mentek, hogy ott lakjanak mint jövevények, hogy kinek a szava valósul meg, az enyém, vagy az övék? ^{44,29}Ez lesz annak a jele - így szól az Úr -, hogy megbüntettek benneteket ezen a helyen, és akkor megtudjátok, hogy valóra válik az, amit romlásotokról mondtam. ^{44,30}Így szól az Úr: Én Hofra fáraót, Egyiptom királyát, ellenségeinek a kezébe adom, azoknak a kezébe, akik életére törnek, ahogyan Cidkijját, Júda királyát is Nebukadneccar babilóniai király kezébe adtam, aki ellensége volt, és életére tört.

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

A hosszabb szakaszt tulajdonképpen lehet egyfajta párbeszédként is értelmezni Jeremiás (és így közvetve Isten) és a nép között.

2–3. vers

Emlékeztetés a megtörtént büntetésre és bekövetkezett ítéletre. Újra hangsúlyossá válik a büntetés oka: az idegen istenek előtti kultusz, amelyet gonossággal identifikál a szöveg. Érdeemes az anonim istenek meghatározását figyelembe venni: senki sem ismeri azokat a hatalmakat (ha egyáltalán birtokosai bármilyen hatalomnak is), amelyeknek a nép szolgál. Az ismeretlen és anonim istenekkel szemben ott áll maga Jahwe, aki megismerhető népe számára.

4–6. vers

Isten prófétái által figyelmeztette a népet – azonban hiába minden isteni segítő szándék, a nép figyelmen kívül hagyja az intő szót és folytatja istentelen életét és tetteit. A következmények ismét nyomatékot kapnak: Jeruzsálem romjai emlékeztetnek a nép hűtlenségére.

7–10. vers

A nép természetesen (!?) Egyiptomban is folytatja régi üzelmeit. Nem tanultak a korábbi leckéből, és a megélt pusztulást nem saját bűnök és gonosságuk következményeként látják. A bűn és a gonosság már generációkon átívelő tette válik. Mintha örökölnék az istent bosszantó létformát őseiktől. Az alázat, az istenfélelem és törvény figyelmen kívül hagyása úgy tűnik teljesen idegen ettől a magatartásformától.

11–14. Vers

A büntetés nem kerülhető el – Egyiptom nem ad menedéket sem az ellenség, sem pedig Isten haragja elől. Talán az Egyiptomba vándoroltak azt gondolták, hogy ott biztonságban vannak: ilyen messze nem ér el az ígért földjéről az Úr keze. Szinte kivétel nélkül mindenki a háború és az éhínség áldozatává válik.

15–19. vers

A gyülekezet válaszából világossá válik, hogy a pogány kultusz és annak technikái szinte már a nép identitásává válik. Mintha egyfajta természetes reakciót lehetne a sorokból kihallani: más istenséget választottak – és ez rendjén van... Ráadásul úgy találják „isten-váltásukat” mint amely kedvező fordulatot hozott az életükbe. Jobban boldogultak az ég királynőjének való szolgálatuk ideje alatt, mint amikor Istennek (Jahwenak) szolgáltak. Manassé uralkodása idején (695–64) aki ezt a kultuszt meghonosította, valóban jól ment a nép sorsa, Jósias király halála és a megiddói csata óta azonban nem ért véget a megpróbáltatás és nyomorúság a nép számára.

20–23. vers

A bűn az egész társadalmat áthatja. Ugyanakkor nem az ég királynőjének a kultusza az, ami helyreállítja a nép egzisztenciáját, hanem éppen fordítva. Ha az Isten útján maradtak volna – nem következik be a megtapasztalt nyomorúság. Lényegében itt egy kétpólusú történelemértelmezéssel állunk szemben. A nép a maga igazát akarja érvényre juttatni, miszerint a nemzeti felemelkedés az ég királynőjének köszönhető. Szemben áll ezzel a prófétai értelmezés: éppen az idegen kultusz hozott szerencsétlenséget a népre, s az váltotta ki Isten haragját és hozott pusztulást rájuk.

24–25. vers

A prófétai szóból egyfajta cinizmus hallható ki. Isten nem fogja megakadályozni az idegenkultuszt. Nem lép közbe olyan módon, hogy erőszakkal visszatérítse a tőle eltávolodott népet önmagához. Folytassa nyugodtan a nép kisdud játékait, és kétes üzelmeit – de számoljon a következményekkel is!

26–28. vers

Maga az Isten tett esküt a saját nevére, hogy gondja legyen arra: méltó büntetést kapjon a nép. A kevés kiválasztott, aki megmenekül, szerencséséjét annak köszönheti, hogy legyen és maradjon hírvivő a Júdában maradtaknak a történelekről. Isten maga fog gondoskodni arról, hogy helyre álljon prófétájának szava hihetősége. Az isteni szó megvetése, a prófétai kritika semmibe vétele, az istentelen életmód, a túlzottan preferált és generációról generációra hagyományozott idegen kultusz nem tart örökké. Isten véget vet neki, és akkor mindenki megkapja méltó jutalmát.

29–30. vers

Isten a történelmi események által ad jelt arra nézve, hogy megbünteti a népet. A fáraó Kr.e. 569-ban, belpolitikai hatalmi harcok miatt vesztette életét. Jeremiás prófétai szolgálata emberi mértékkel mérve nem mondható gyümölcsözőnek. Valószínűleg csupán legenda, az a feltevés, hogy saját honfitársai ölték meg.

A 44. fejezet alapján való igehirdetéskor érdemes apellálni annak dinamikájára. Szinte egy perbeszéd, egy oda-vissza érvelés áll előttünk. Emberi érvek és igények, és az Isten szent akarata feszül itt egymásnak. De a bűn és bűnhődés örökös körforgása éppen úgy megtapasztalható benne. Ezek lehetnek azok a szálak, amelyeket meg lehet húzni egészen napjainkig.

Prédikációvázlat

1. Kíméletlen párbeszédnek lehetünk tanúi Isten (a próféta) és a nép között. Mint két civakodó fél jelennek meg előttünk. Isten világosan elmondja: mi volt a nép bűne – mit kellett volna tennie – és ezzel ellentétben mégis mást tett. Persze nagyon veszélyes ma a nyomorult körülményeinket, kilátástalanságainkat, szerencsétlenségeinket és sikertelenségünket istentelenségünk számlájára írni, mert akkor önkéntelenül abba a hibába esnénk, hogy az Isten útján való járás automatikusan jólétet és egzisztenciális biztonságot hoz a számunkra. De mégis számtalan ponton tetten érhető életünkben, hogy az Isten nélküli élet mennyi rosszat hoz számunkra. Az Isten törvénye és az Ő akarátának teljesítése nem isteni önkény, hanem a Teremtő segítő szándéka konkretizálódik benne. Azért kell azt és úgy tennünk, mert nekünk lesz azáltal jobb.

2. A korabeli istenségek nagy népszerűségnek örvendtek minden társadalmi réteg és több generáció számára is. Beszélhetünk ég királynője kultuszról, trendről, divatról. Napjainkban sokkal több a kínálat a vallási-vallásos piacon. Ráadásul hétköznapi és szabadidős tevékenységek is vallássá avanzsálódtak elő (pl. vásárlás, sport, politika, televízió, internet stb.) Nem kell ahhoz ma már semmilyen exkluzív transzcendens, hogy eltávolodjunk az Istentől. És egyáltalán nem kell semmilyen más irányú vallási érdeklődés ahhoz, hogy az ellenkezőjét tegyük annak, amit az Isten akar. Mintha nekünk is a vérünkben lenne az Isten nélküli élet. Természetesen tudunk vétkezni, nem jót tenni, nem az Isten szerint élni.

3. A nép ideológiát gyárt az idegen kultuszból. Megmagyarázza, hogy azért ment jól a sora, azért volt stabil az egzisztenciája, mert idegen isteneket szolgált. Ideológiákból nálunk sincs hiány. Ha nem is az idegen kultuszt magyarázzuk meg, de abban nagyon tehetségesek vagyunk, hogy megideologizáljuk istentelenségünket. Úgy tűnik, hogy egykor jó volt, jobb volt más hatalmakat szolgálni. Kedvezőbb és kifizetődőbb volt. Ez egy haszonelvű szemlélet, amely éppen a mai társadalmi, gazdasági berendezkedésünk egyik legkarakteresebb jellemzője. S ez alól a vallási érdeklődés vagy a gyülekezeti elköteleződés sem kivétel. Oda húznak, ahol többet kapnak. Mindenből profitálni szeretnének: vallásból, gyülekezeti tagságból – magából az Istentől is.

4. Kétségkívül Isten szavának lesz igaza. A prófétát maga az Isten rehabilitálja majd. S ezzel legtöbben mi is tisztában vagyunk. Mégis hajlamosak vagyunk úgy élni, úgy gondolkodni, cselekedni, hinni – vagy éppen nem hinni, mintha változhatna valamikor valamit is az Isten Igéje. De nem! Isten Igéje örök – s néha jó erre különösen is odafigyelni. A divatok, trendek, az aktuális transzcendens és immanens kultuszok változhatnak. De Isten akarata minden időben ugyanaz marad.